

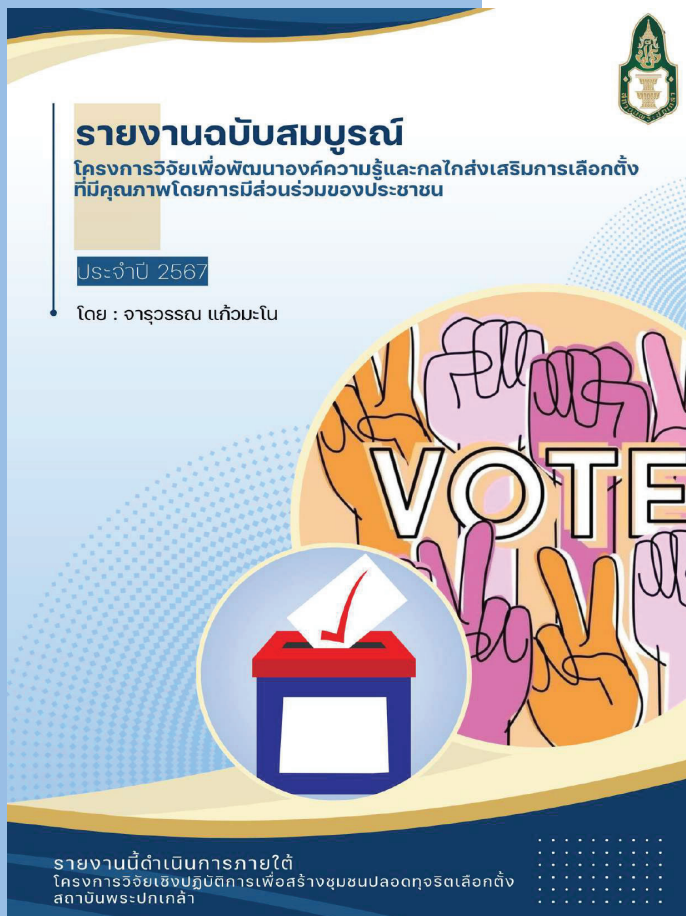
KPI RESEARCH SNAP

... อ่านงานวิจัยใน 4 หน้า

สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

09²⁵⁶⁸

“

“การเลือกตั้งที่มีคุณภาพ”
อย่างแท้จริงจะเป็นฐานราก
ที่มั่นคงสำหรับการเสริมสร้าง
ประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง
และยั่งยืน

”

การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และกลไกส่งเสริมการเลือกตั้งที่มีคุณภาพ
โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้โครงการวิจัย
เพื่อสร้างชุมชนปลอดภัยเลือกตั้ง

ดร.จารุวรรณ แก้วมะโน
232 หน้า

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า
2567

ดร.จารุวรรณ แก้วมะโน นักวิชาการผู้ชำนาญการ
เกษณี ธนการศักดิ์

ชื่อเรื่อง

นักวิจัย

จำนวนหน้า

จัดพิมพ์โดย

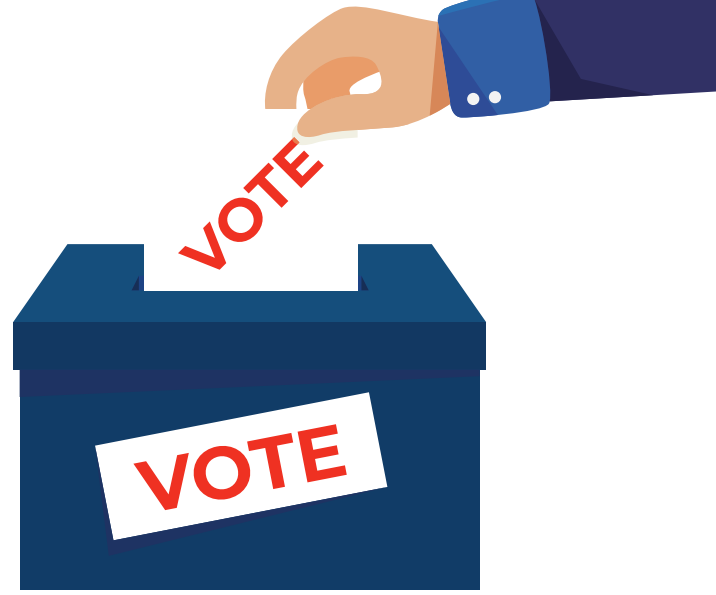
ปีที่พิมพ์

ผู้สรุป

ผู้ออกแบบ

ที่มาและ ความสำคัญ

การเลือกตั้งที่มีคุณภาพสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักธรรมาภิบาล ในทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อนวันเลือกตั้ง วันเลือกตั้ง ไปจนถึงหลังเลือกตั้ง ไม่ใช่แค่การไม่ซื้อสิทธิขายเสียงเท่านั้น โดยการเลือกตั้งที่มีคุณภาพสามารถพิจารณาได้จาก 7 ด้าน ได้แก่ 1) กรอบกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ 2) กระบวนการทำงานของ กกต. 3) คุณภาพผู้สมัคร 4) พรรคการเมือง 5) สื่อมวลชน 6) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และ 7) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง

ในปี 2562 และ 2566 ยังพบปัญหาทุจริตการเลือกตั้ง เช่น บัตรเขย่ง การนับคะแนนล่าช้า และการซื้อเสียง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน สถาบันพระปกเกล้าจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อประเมินคุณภาพการเลือกตั้ง ศึกษาปัจจัยส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคและเสนอแนวทางพัฒนาการเลือกตั้งโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้โครงการ “สร้างชุมชนปลอดทุจริตเลือกตั้ง” ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1

เพื่อสำรวจการรับรู้เกี่ยวกับ
คุณภาพการเลือกตั้งของไทย

2

เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งเสริม
หรือเป็นอุปสรรคต่อการเลือกตั้ง
ที่มีคุณภาพของไทย

3

เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริม
การเลือกตั้งของไทยให้มีคุณภาพ

คุณภาพ การเลือกตั้ง ของไทย เต็ม 10 ได้เท่าไร

จากกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 1,026 ตัวอย่างทั่วประเทศ พบว่าการเลือกตั้งของไทยได้ค่าเฉลี่ยคุณภาพการเลือกตั้งโดยรวมอยู่ที่ 6.16 จากคะแนนเต็ม 10 ซึ่งอยู่ในระดับ “ปานกลาง”¹ โดยมีรายละเอียดการรับรู้คุณภาพการเลือกตั้งทั้ง 7 มิติ ดังนี้

¹ การแปลความค่าเฉลี่ย คือ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.80 เท่ากับ น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.81 - 4.60 เท่ากับ น้อย ค่าเฉลี่ย 4.61 - 6.40 เท่ากับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 6.41 - 8.20 เท่ากับ มาก ค่าเฉลี่ย 8.21 - 10.00 เท่ากับ มากที่สุด

1. คุณภาพของหลักการและระเบียบปฏิบัติ

พบว่า ระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้คะแนนเฉลี่ย 5.69 กติกาเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้คะแนนเฉลี่ย 5.85 การสนับสนุนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งได้คะแนนเฉลี่ย 6.13

2. คุณภาพของกระบวนการจัดการเลือกตั้ง

พบว่า ความสะดวกในการตรวจสอบบัญชีรายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้คะแนนเฉลี่ย 6.71 การแบ่งเขตเลือกตั้ง ได้คะแนนเฉลี่ย 6.37 ความสะดวกในการลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิได้คะแนนเฉลี่ย 6.23 ประสิทธิภาพในการเลือกตั้งล่วงหน้า ได้คะแนนเฉลี่ย 6.07 กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติงานได้อย่างเป็นมืออาชีพ ได้คะแนนเฉลี่ย 6.15 การนับคะแนนในการเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นไปอย่างถูกต้อง ได้คะแนนเฉลี่ย 5.98 ความถูกต้องในการนับคะแนน ได้คะแนนเฉลี่ย 5.98 ความรวดเร็วในการนับคะแนน ได้คะแนนเฉลี่ย 6.16 ความหลากหลายของช่องทางร้องเรียนความผิดปกติ ได้คะแนนเฉลี่ย 6.18 ความสะดวกของช่องทางร้องเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 6.22 การประกาศผลการเลือกตั้งถูกต้องน่าเชื่อถือ ได้คะแนนเฉลี่ย 6.04 ความสามารถในการเข้าถึงผลการเลือกตั้งได้คะแนนเฉลี่ย 6.11 และความน่าเชื่อถือและเป็นธรรมในการพิจารณาคดีเลือกตั้งของ กกต. ได้คะแนนเฉลี่ย 6.00

3. คุณภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

พบว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมองว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติมีความรู้ความสามารถทางด้านบริหารและนิติบัญญัติ ที่ค่าเฉลี่ย 6.28 ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.96

4. คุณภาพของพรรคการเมือง

พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมให้สมาชิกพรรคการเมืองรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมือง ได้คะแนนเฉลี่ย 5.98 การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้หรือสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะสถาบันทางการเมือง

ของพรรคการเมือง ได้คะแนนเฉลี่ย 5.86 การหาเสียงอย่างสร้างสรรค์ของพรรคการเมือง ได้คะแนนเฉลี่ย 5.61 และการสนับสนุนผู้สมัครหน้าใหม่ ได้คะแนนเฉลี่ย 5.84

5. คุณภาพของสื่อมวลชน

พบว่า การนำเสนอข้อมูลของสื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้ง ได้คะแนนเฉลี่ย 6.44 การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครและพรรคการเมืองได้อย่างสมดุล ได้คะแนนเฉลี่ย 6.11 การจัดเวทีประชันทโนบายโดยสื่อมวลชนช่วยสนับสนุนข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกตั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้คะแนนเฉลี่ย 6.22 การจัดเวทีประชันทโนบายเป็นไปตามหลักวิชาการและหลักวิชาชีพ ได้คะแนนเฉลี่ย 6.70

6. คุณภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

พบว่า ความย้อนแย้งที่น่าสนใจระหว่างการประเมินตนเองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผลคะแนนความรู้จริงจากแบบทดสอบโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้คะแนนตนเองในระดับสูงว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาการเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย 6.86 จากคะแนนเต็ม 10) อย่างไรก็ตาม เมื่อประเมินความรู้จากแบบทดสอบข้อเท็จจริงจำนวน 25 ข้อ กลับพบว่า มีเพียง 4 ข้อเท่านั้น ที่มีอัตราการตอบถูกเกินร้อยละ 50 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความรู้พื้นฐานจากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะมีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับความรู้การเลือกตั้งในระดับหนึ่ง แต่เมื่อประเมินจากข้อเท็จจริง พบว่า ยังมีช่องว่างของความรู้และความเข้าใจที่สำคัญ ซึ่งอาจส่งผลต่อการใช้สิทธิอย่างมีคุณภาพ และความสามารถในการร่วมกำกับติดตามกระบวนการเลือกตั้งให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

7. คุณภาพของการมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในกระบวนการเลือกตั้ง

พบว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้คะแนนการมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการสนับสนุนการเลือกตั้งให้มีคุณภาพที่ 6.33 ส่วนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีอิสระในการสังเกตการณ์การเลือกตั้ง ได้คะแนนเฉลี่ย 6.28

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ ที่ส่งผลต่อคุณภาพการเลือกตั้งของไทย ประกอบด้วย

1) กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเลือกตั้งทั้ง 3 ระดับ มีโครงสร้างเนื้อหา 3 กลุ่มที่คล้ายคลึงกัน มุ่งเน้นไปที่กระบวนการจัดการเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือการกำหนดข้อห้ามปฏิบัติ ข้อให้ปฏิบัติ และบทลงโทษ ส่วน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่พบว่ามีภาระบัญญัติอย่างชัดเจน

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในการเลือกตั้งอย่างจำกัด แม้แต่ความรู้พื้นฐานซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการเลือกตั้งที่มีคุณภาพ เช่น หลักฐานสำหรับแสดงตัวเพื่อใช้สิทธิ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ระยะเวลาในการประกาศและรับรองผลการเลือกตั้ง และการตรวจสอบบัญชี

รายชื่อ เป็นต้น

3. ความเชื่อและวัฒนธรรมทางการเมือง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งทุกระดับนั้นยังคงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความเป็นเครือญาติ โดยได้คะแนนเฉลี่ย 6.71 รองลงมา เป็นอิทธิพลของสื่อ (กระแส) 6.70 ส่วนนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมืองได้คะแนนเฉลี่ยที่ 6.59 รองลงมา คือ อิทธิพลของอามิสสินจ้าง ได้คะแนนเฉลี่ย 6.55 และสุดท้าย คือ อิทธิพลของการจัดเวทีประชุมนโยบาย ได้คะแนนเฉลี่ย 6.11 แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของความเป็นญาติ อิทธิพลของสื่อ และอามิสสินจ้าง ยังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แม้สัดส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะให้ความสนใจกับการหาเสียงเชิงนโยบายสูงขึ้น ทว่าก็มักจะเกิดขึ้นเฉพาะกับการเลือกตั้งระดับชาติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเลือกตั้งท้องถิ่น ปัจจัยด้านตัวบุคคลก็ยังคงมีอิทธิพลสูงมากเหนือนโยบาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ปรับปรุงระเบียบปฏิบัติให้มีความชัดเจน ควรมีการพิจารณาเพิ่มระเบียบการสังเกตการณ์การเลือกตั้งโดยภาคประชาชน และไม่ควรนำแนวคิดเรื่องความเป็นกลางทางการเมืองถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลในการหลีกเลี่ยงการตีความตัวบทกฎหมายให้มีความชัดเจน พร้อมกันนี้ควรบังคับใช้ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน และควรมีความชัดเจนเรื่องการคุ้มครองพยาน เพื่อสร้างหลักประกันให้แก่การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการเลือกตั้งให้มีคุณภาพโดยภาคประชาชน

2. ปรับปรุงการส่งเสริมการศึกษาทางการเมือง (political literacy) อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาที่ไม่หลีกเลี่ยงการเรียนรู้ที่จะจัดการความเห็นต่าง หรือความเห็นแย้งบนฐานของเหตุผลและข้อมูล เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ หรือมีความเห็นแย้งอย่างมีหลักการ

มีจุดยืน และมีวินัยต่อการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนั้น เนื้อหาการเรียนรู้ก็ควรเน้นส่งเสริมต่อการสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง นอกเหนือจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การเลือกตั้งที่มีคุณภาพไม่อาจเกิดขึ้นได้เพียงการจัดให้มีการลงคะแนนเสียงตามกำหนดเท่านั้น แต่ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ที่ต้องดำเนินการควบคู่กันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ได้แก่ โครงสร้างที่ดี กลไกการดำเนินงานที่โปร่งใส การมีส่วนร่วมอย่างรู้เท่าทันของประชาชนในทุกระดับ ดังนั้นจึงควรนำองค์ประกอบทั้งสามมาผสมผสานกันอย่างมียุทธศาสตร์ เพื่อให้ประเทศไทยพัฒนา “การเลือกตั้งที่มีคุณภาพ” ได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะพื้นฐานรากที่มั่นคงสำหรับการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

QR CODE
คลัง SNAP

QR CODE
อ่านหนังสือออนไลน์

QR CODE
สนใจหนังสือฉบับเต็ม หรือ
ติดต่อ 0-2141-9558